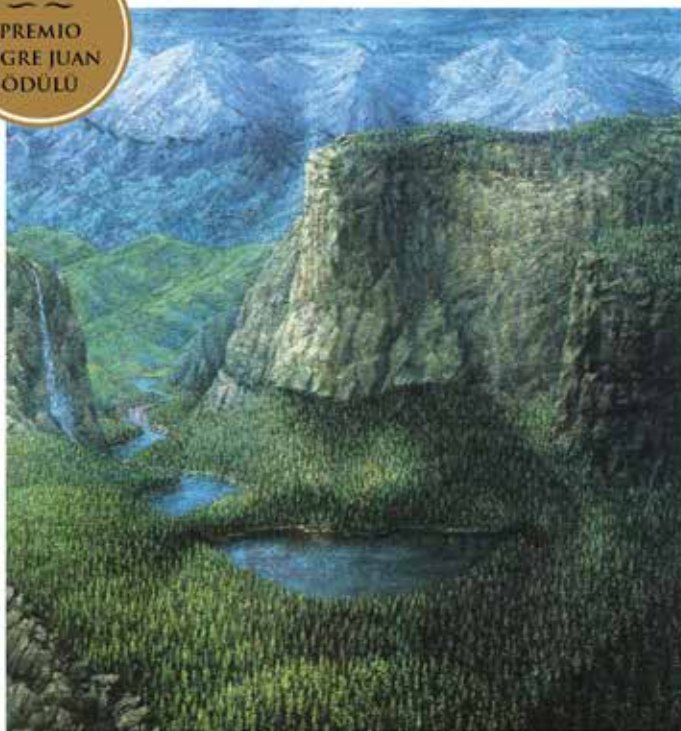

LUIS SEPÚLVEDA

AŞK ROMANLARI OKUYAN İHTİYAR

1988

PREMIO
TIGRE JUAN
ODÜLÜ

ROMAN

Çeviri: EMRAH İMRE

❤️
CAN

3.
BASKI

LUIS SEPÚLVEDA
AŞK ROMANLARI
OKUYAN İHTİYAR

Un viejo que leía novelas de amor, Luis Sepúlveda

© 1989, Luis Sepúlveda

© 1993, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Dr. Ray-Güde Mertin, Literarische Agentur, Bad Homburg, Almanya ve Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır. Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1993

3. basım: Ocak 2017, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Olcay Öztunalı

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 31900

ISBN 978-975-07-1444-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750714443

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

LUIS SEPÚLVEDA
AŞK ROMANLARI
OKUYAN İHTİYAR

ROMAN

İspanyolca aslından çeviren

Emrah İmre

Luis Sepúlveda'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Dünyanın Sonundaki Dünya, 1993

Boğa Güreşçisinin Adı, 1999

Patagonya Ekspresi, 2001

Duygusal Bir Katilin Günlüğü, 2002

LUIS SEPÚLVEDA 4 Ekim 1949'da Şili'de dünyaya geldi. İlk kitabı *Crónica de Pedro Nadie* ile 1969'da Casa de las Américas Ödülü'nü kazandı. Salvador Allende'nin korumalığını yaparken 1973 darbesiyle Augusto Pinochet'nin ülkenin başına gelmesiyle hapse atıldı, sonrasında sürgüne gönderildi. 1977'de Şili'den ayrıldı ve Arjantin'den başlayıp birçok Güney Amerika ülkesinden geçerek Ekvador'a geldi. Burada bir UNESCO projesine katılıp yedi ay boyunca Shuar yerlileri arasında yaşamıyla ekolojinin önemini kavradı. 1980'den itibaren Avrupa'da yaşadı ve Greenpeace örgütünde gemicilikten yöneticiliğe birçok görev aldı. En önemli eserleri arasında *Aşk Romanları Okuyan İhtiyar*, *Duygusal Bir Katilin Günlüğü*, *Patagonya Ekspresi*, *Boğa Güreşçisinin Adı*, *Martıya Uçmayı Öğreten Kedi* ve *Dünyanın Sonundaki Dünya* bulunmaktadır.

EMRAH İMRE, 1980'de İstanbul'da doğdu. Auckland Üniversitesi'nde Dilbilim ve Karşılaştırmalı Edebiyat öğrenimi gördü. İngilizce, Portekizce, İspanyolca ve Fransızcadan çeviriler yaptı. José Saramago, Gabriel García Márquez, Gilbert Adair, Amit Chaudhuri, Nicholas Christopher, Luisa Valenzuela ve César Aira gibi yazarların eserlerini Türkçeye çevirdi. Emrah İmre, İsviçre ve Yeni Zelanda'dan sonra yaşamını Brezilya'da sürdürmektedir.

Yazarın notu

Bu roman Tigre Juan Ödülü'nü kazanmadan birkaç gün önce, ödülün jüri üyeleri tarafından Oviedo'da okunmaktayken binlerce kilometre ötede, kendilerinden daha büyük suçlular tarafından –pahalı takım elbiselere ve bakımlı tırnaklara sahip “ilerleme” uğruna çalıştıklarını söyleyen kalantorlar tarafından– kiralanan ve silahlandırılan bir grup katil, Amazon'un en şerefli savunucularından ve Evrensel Ekolojik Hareket'in en önemli isimlerinden birinin yaşamına son vermekteydiler.

Az laf edip çok iş başaran sevgili dostum Chico Mendes; bu roman sana asla ulaşamayacak olsa da Tigre Juan Ödülü, bana olduğu kadar sana ve senin yolunda devam edenlere aittir; sahip olduğumuz biricik dünyayı savunmak için bu yola hep birlikte baş koyduk.

Uzaklardaki dostum, Yukarı Nangaritza'daki
Sumbi Shuarlarının lideri ve Amazon'un
yiğit bekçisi Miguel Tzenke'ye.
Sihir kaynayan anlatılarla dolup taşan bir gecede,
yeşil ve gizemli dünyası hakkında bana aktardığı
kimi ayrıntılar sayesinde daha sonradan
ekvator kıyısındaki cennetimizin başka bir
kayıp köşesinde bu öyküyü oluşturdum.

Birinci bölüm

Gri bulutlar, şiş bir eşek göbeği gibi tehditkâr bir tavırla insanların başlarının birkaç karış üstünde asılı duruyordu. Ilık ve yapışkan rüzgâr yerdeki yaprakları dört bir yana savuruyor, belediye binasının önünü süsleyen bodur muz ağaçlarını şiddetle sallıyordu.

El Idilio'nun az sayıdaki sakini ve civar köylerden gelen bir avuç dolusu altın arayıcısı iskelede toplaşmış, hastalarının acılarını dindirmek için ilginç bir lokal anestezi yöntemi uygulayan Diş Hekimi Rubicundo Loachamín'in portatif koltuğuna oturmak için sıra bekliyorlardı.

“Acıyor mu?” diye soruyordu Dişçi.

Kan ter içindeki hastalarsa buna karşın koltuğun kolçaklarını sımsıkı kavrayıp gözlerini faltaşı gibi açıyorlardı.

Dişçi'nin haşin ellerini ağızlarından çıkarıp ona okkalı bir küfür savurmaya yeltenenler adamın kuvvetli kolları ve otoriter sesi tarafından etkisiz hale getiriliyordu:

“Rahat dur, sıçtığımın! Çek şu ellerini! Canının yandığını ben de biliyorum. Suç kimde peki? Ha? Bende mi? Suç hükümette! Bunu kafacığınaya iyice sok. Dişlerinin çürük içinde olması hükümetin suçu. Canın hükümet yüzünden yanıyor.”

Böylece zavallı hastalar gözlerini kapayıp veya başlarını hafifçe kımıldatıp oturmaya devam ediyorlardı.

Doktor Loachamín hükümetten nefret ederdi. Hangi hükümet olduğu fark etmezdi, hepsinden nefret ederdi. İspanyol bir göçmenin gayrimeşru çocuğuydu ve otoriteye her fırsatta ateş püsküren öfkesi babasına çekmişti; ama gençlik ateşinin sönmesiyle bu nefretin sebepleri yitip gidince anarşi yanlısı tiratları onu sempatik kılan ahlaki bir sığilden farksız hale gelmişti.

Arada bir El Coca'daki petrol rafinerilerinden gelen ve izin almadan hastalarının açık ağızlarının resimlerini çeken arsız gringolara nasıl verip veriştiyorsa hükümetlere de öyle verip veriştiyordu.

Azıcık ötede Sucre'nin suratsız mürettebatı, ham muz hevenklerini ve kahve çekirdeği dolu çuvalları tekneye yüklüyordu.

İskelenin diğer yanındaysa biraz önce teknedeki boşaltılan kasa kasa biralar ve Frontera marka ateş suyu şişeleri, tuz kutuları ve benzin varillerinden oluşan bir yığın yükseliyordu.

Dişçi çenelere çekidüzen verirken Sucre yeniden yola koyulup Nangaritza Nehri'nin sularını yarararak çok geçmeden Zamora'ya varacak, oradan da tıngır mıngır dört günde El Dorado'daki nehir limanına ulaşacaktı.

Yüzen bir sandıktan pek farkı bulunmayan tekne, elinden tamircilik de gelen kaptanın kararlılığı, mürettebatı oluşturan gürbüz adamların çabası ve eski bir dizel motorun aciz iradesi olmasa şuradan şuraya gidemez, gökyüzünü kaplayan bulutların ilan ettiği yağmur mevsimi bitince köye dönemezdi.

Doktor Rubicundo Loachamín, El Idilio'ya senede iki kez uğrardı. Tıpkı köy sakinlerine nadiren mektup getiren postacı gibi; postacının yıpranmış çantasının kenarından belediye başkanına gönderilmiş resmî evraklar ya da hükümet büyüklerinin asık suratlı ve nem yüzünden rengi atmış portreleri görünürdü.

Herkes teknenin gelişini heyecanla beklerdi, çünkü tükenmeye yüz tutmuş tuz, benzin, bira ve ateş suyu stokları yenilenebilecekti. Dişçi'yi gördüklerindeyse yüreklerine su serpildi, zira ağızlarında ufalanıp duran takma diş kalıntılarını tükürmekten bıktıklarından Dişçi'nin kardinal kırmızısı bir örtünün üstüne dizdiği takma dişleri denemeye can atarlardı.

Dişçi, hükümete veryansın ederken bir yandan da hastalarının dişetlerine tutunan son diş kalıntılarını temizliyor, sonra da ağızlarını ateş suyuyla çalkalamalarını emrediyordu:

“Hadi bakalım. Bu nasıl oldu?”

“Sıkıyor. Ağzımı kapayamıyorum.”

“Hay içine edeyim, amma narin tiptersiniz be! Bir de şunu dene bakalım.”

“Bol geldi. Hapşırırsam ağzımdan fırlayıp gider.”

“Burada nereden nezle kapacaksın, dümbelek. Aç ağzını.”

Böyle karşılıklı atışıp dursalar da hastalar Dişçi'nin bir dediğini iki etmiyorlardı.

Farklı takma dişleri denedikten sonra en rahatında karar kılıp fiyat konusunda pazarlık ediyorlar, ardından da Dişçi kalan takma dişleri kaynamış klorlu suyla dolu bir tencereye koyarak dezenfekte ediyordu.

Doktor Rubicundo Loachamín'in portatif koltuğu Zamora, Yacuambi ve Nangaritza nehirlerinin kıyısında yaşayanların gözünde başlı başına bir hastane gibiydi.

Halbuki kaidesi ve kenarları beyaza boyalı eski bir berber koltuğundan ibaretti. Sucre'nin kaptanının ve mürettebatının hep birlikte ancak kaldırebildiği portatif koltuk, Dişçi'nin “muayenehanem” dediği bir metreka-relik çatkının üstüne yerleştirilirdi.

“Muayenehanemde benim sözüm geçer ulan! Burada ben ne dersem o olur. Koltuktan kalkınca bana canını-

zın istediği gibi sövebilirsiniz: dişsöken, ağızbiçen, dildöven... Sonra da kafayı çekmeye bile başlarsınız zaten.”

Sırasını bekleyenlerin yüzlerini müthiş bir keyifsizlik kaplardı. Dişçi'nin kerpeteninin tadına bakanların yüzlerine de benzer ifadeler hâkimdi.

Muayenehanenin yakınında olup da gülümseyebilen yegâne insanlar, biraz ötede çömeldikleri yerden olan biteni izleyen Jibarolardı.

Jibarolar, “Apaçilerin”, yani beyazların âdetlerini benimsedikleri için kendi halkları olan Shuarlar tarafından aşağılık ve yozlaşmış muamelesi gören Yerlilerdi.

Beyaz paçavralara sarınan Jibarolar, İspanyol fatihlerin kendilerine taktığı bu ismi hiç direnmeden kabul etmişlerdi.

Amazon'un en kuytu köşelerini avuçlarının içi gibi bilen, azametli ve onurlu Shuarlar ile El Idilio'nun iskelesinde toplaşıp sadaka olarak bir yudum içki verilmesini bekleyen Jibarolar arasında dağlar kadar fark vardı.

Jibarolar nehirden çıkardıkları taşlarla biledikleri sivri dişlerini göstererek sırtıyorlardı.

Dişçi onlara, “Sizlere n'oluyor? Ne bakıyorsunuz ulan? Bir gün elbet elime düşeceksiniz, maymunlar sizi!” diye laf atıp duruyordu.

Kendilerine hitap edildiğini fark eden Jibarolar keyifle karşılık veriyorlardı:

“Jibaroların dişler sağlam olmak. Jibarolar çok maymun eti yemek.”

Bazen hastalardan biri kuşları havalandıran bir çığlık koyuveriyor ve bir eliyle Dişçi'nin kerpeteninden kurtulup öbür eliyle palasının kabzasını kavriyordu.

“Adam gibi dur, dangalak! Canının yandığını ben de biliyorum. Suçun kimde olduğunu biraz önce söyledim. Sakın bana kabadayılık etmeye kalkma! Kıvıldamadan otur da taşaklı mısın, değil misin görelim.”

“Aman, Doktor, canımdan can koparıyorsun. İzin ver de bir fırt çekeyim.”

Dişçi, son hastasının da işini gördükten sonra derin bir nefes aldı. Alıcısı çıkmayan takma dişleri kırmızı örtüye sarmaladı ve aletlerini dezenfekte ederken yanından geçen bir Shuar kanosunu fark etti.

Yerli uzun ince kanosunun kış tarafında ayakta durmuş, rahat hareketlerle kürek çekmekteydi. Sucre’ye yanaşıp küreğini iki kez teknenin gövdesine vurdu.

Kaptanın bıkkın suratı teknenin kenarında belirdi. Shuar durmadan tükürerek telaşlı hareketlerle bir şeyler anlatmaya koyuldu.

Dişçi aletlerini kurulamayı bitirip hepsini deri bir çantaya yerleştirdi. Sonra çektiği dişleri biriktirdiği taşı alıp dişleri suya döktü.

Kaptan ve Shuar, belediye binasına giderken Dişçi’nin yanından geçtiler.

“Yola çıkmak için beklememiz gerekiyor, Doktor. Bir gringtonun ölüsünü getiriyorlar.”

Bu haber Dişçi’nin hiç hoşuna gitmemişti. Sucre külüstür bir tekne olduğundan ham muz ve yarı çürümüş, içi geçmiş kahve dolu çuvallarla yüklü dönüş yolculukları pek rahatsız geçirdi.

Yağmurlar vaktinden önce bastırırsa –ki tekne çeşitli arızalardan dolayı bir hafta gecikmeyle yol aldığından böyle olması kaçınılmaz gibiydi– yükün, yolcuların ve mürettebatın üstüne yelken bezi germek gerekecek, hammakları asacak yer kalmayacak ve bütün bunlara bir de ceset eklenince yolculuğun rahatsızlığı ikiye katlanacaktı.

Dişçi, portatif koltuğunun tekneye çıkarılmasına yardım ettikten sonra iskelenin diğer ucuna kadar yürüdü. Antonio José Bolívar Proaño adındaki, pörsümüş bedenine rağmen isim bolluğunun ağırlığı altında ezilmeyen ihtiyar orada onu beklemekteydi.

“Sen hâlâ ölmedin mi, Antonio José Bolívar?”

İhtiyar cevap vermeden önce başını eğip koltuk altlarını kokladı.

“Görünüşe bakılırsa hayır. Henüz kokuşmamışım. Ya siz?”

“Dişlerin nasıl?”

İhtiyar elini cebine götürerek, “İşte buradalar,” diye karşılık verdi. Cebinden rengi atmış bir mendil çıkarıp takma dişlerini Dişçi’ye gösterdi.

“İyi de niye ağzına takmıyorsun, be adam?”

“Birazdan takacağım. Sadece yemek yerken veya konuşurken kullanıyorum. Öbür zamanlarda ne demeye takıp ömürlerini kısaltayım ki?”

İhtiyar takma dişlerini ağzına takıp dilini şaklattı ve okkalı bir tükürük savurup elindeki Frontera şişesini Dişçi’ye uzattı.

“Bak sen. Durduk yerde bir fırt kazandım.”

“Elbette. Bugün tam yirmi yedi diş, bir sürü de küçük parça çektiniz ama rekorunuzu kıramadınız.”

“Her seferinde hesabımı mı tutuyorsun?”

“Dostlar böyle günler içindir, birbirimizin başarısını kutlamamız lazım. Genç göçmenlerin buralara geldiği eski günlerde işler daha iyiydi, sizce de öyle değil miydi? Hatırlar mısınız, bir dışarılıklı vardı, iddia uğruna bütün dişlerini çektirmişti hani?”

Doktor Rubicundo Loachamín başını hafifçe eğip hafızasını yoklayınca adamın görüntüsü gözünün önüne geldi; pek genç sayılmazdı ve dışarılıklı olduğu kılığında beliydi: Dışarılıklılar tepeden turnağa bembeyaz gezerlerdi ve yalınayakken bile mutlaka gümüş mahmuzlar takarlardı.

Adam muayenehaneye yanında yirmi küsur kişiyle gelmişti. Hepsi zilzurna sarhoştü. Altın arayıcısıydılar ve aynı yerde bir günden fazla kalmazlardı. Yörelilerin “gezginler” adını taktıkları bu adamlar altını nereden bula-

caklarını umursamazlardı; nehirde de olabilirdi, başkalarının heybesinde de. Dışarlıklı koltuğa kurulup ebleh bakışlarını Dişçi'ye dikmişti.

“Söyle bakalım.”

“Hepsini çekin gitsin. Birer birer çekin ve hepsini şuraya, masanın üstüne dizin.”

“Aç ağzını.”

Adam söyleneni yapınca Dişçi adamın harap haldeki azıdişlerinin yanı sıra kimi kırık dökük, kimiye sağlam birçok dişi olduğunu görmüştü.

“Çok dişin varmış. Paran bu kadar çekim yapmaya yeter mi?”

Adamın yüzündeki ebleh ifade aniden silinmişti.

“Bakın, Doktor, bu arkadaşlarım sapına kadar erkek olduğumu söylediğimde bana inanmıyorlar. Onlara gıkım çıkmadan bütün dişlerimi birer birer çektireceğimi söyledim. İddiaya girdik; kazanınca sizle ben yarı yarıya bölüşeceğiz.”

Derken gruptakilerden biri, “Dişlerini çekmeye başlar başlamaz altına sıçacaksın ve anneciğim, diye bağıracaksın!” diye bağırmış ve ötekiler de gür kahkahalarla ona destek vermişlerdi.

“Sen en iyisi biraz daha kafayı çekip düşün. Ben böyle maskaralıklara alet olmam,” demişti Dişçi.

“Bakın, Doktor, bu iddiayı kazanmama engel olursanız bu yanımdakiyle kellenizi keserim.”

Dışarlıklı gözleri parlayarak palasının kabzasını okşamıştı.

Böylece iddiaya kalınan yerden devam edilmişti.

Adam ağzını açmış ve Dişçi yeniden hesaba girişmişti. On beş diş saymış ve sayıyı yüksek sesle söyler söylemez adam takma dişlerin durduğu kırmızı örtünün üstüne yan yana on beş topak altın dizmişti. Çekilen her diş bir topak altın ediyordu; diğerler adamlar da altın

topaklarını örtüye dizip bahse tutuşmuşlardı. Beşinci dişten itibaren bahisler ciddi biçimde artmıştı.

Dışarıklı ilk yedi diş çekilirken gözünü bile kırpma-
mıştı. Kimseden çıt çıkmıyordu ve sekizinci diş çekilir-
ken meydana gelen kanama adamın ağzını birkaç saniye
içinde kanla doldurmuştu. Adam konuşmayı becereme-
se de elini kaldırıp ara vermek istediğini belirten bir işa-
ret yapmıştı.

Çatkının üstünde kan pıhtısı birikintileri oluşana dek
defalarca tükürmüş, sonra da şişeden koca bir fırt çekip
koltukta oturduğu yerde acıyla kıvranmış ve ne olursa
olsun gıkını çıkarmamıştı; sonra tekrardan tükürüp eliy-
le Dişçi'ye devam edebileceğini işaret etmişti.

Kıyım sona erdiğinde ağzında diş kalmayan ve suratı
kulaklarına kadar şişen dışarıklı, yüzünde tüyler ürperten
bir sevinç ifadesiyle kazancını Dişçi'yle bölüşmüştü.

“Evet hatırladım, hey gidi...” diye homurdandı Dok-
tor Loachamín, şişeden koca bir fırt çekerek.

Şekerkamışından damıtılmış içki gırtlakını yaktı ve
yüzünü ekşiterek şişeyi arkadaşına geri verdi.

Antonio José Bolívar, “Hiç yüzünüzü ekşitmeyin,
Doktor. Bu meret bağırsaklardaki böcekleri öldürür,” di-
yordu ama cümlesi yarım kaldı.

İki kano kendilerine doğru yaklaşıyordu ve kanolar-
dan birinin ucunda sarışın ve hareketsiz bir erkek kafası
görünüyordu.

Şiirî Luis Sepúlveda, yalın,
çarpıcı romanların yazarı;
aynı zamanda dünyaca ünlü
çevreci bir aktivist.

© David Martínez

...Yerleşimciler de altın arayıcıları da ormanda her türlü aptalca hatayı işliyorlardı. Düşüncesizce yayılmalarının sonucunda kimi hayvanları durduk yerde saldırganlaştırıyorlardı. Bazen birkaç metrelik düz toprak elde etmek için gelişigüzel hendekler kazarak bir boayı yuvasından ediyor, hayvan da bir katırı öldürerek hincını alıyordu. Ya da pekarilere kızışma döneminde saldırma beceriksizliğini göstererek bu küçücük domuzların saldırgan canavarlara dönüşmesine sebep oluyorlardı. Tabii petrol rafinerilerinden gelen gringoları da unutmamak gerek.

Amazon'un derinliklerindeki El Idilio köyünde yaşayan Antonio José Bolívar Proaño, orman hakkında bütün bildiklerini Shuarların yerlilerine borçludur. Ormanın gerçek sahipleri olan yerlilerin yasalarına uyar ve hayvanlara saygı gösterir. Günü avlanarak, geceleri yalnız başına aşk romanları okuyarak geçer. Ancak bir gün bu düzen bozulacak, kızgın bir jaguarın peşine düşmek zorunda kalan ihtiyar, doğanın bozulan dengesini, "medenî" insanların yıkıcılığını ve aşkın gizemini sorgulamaya başlayacaktır.

Luis Sepúlveda, kendisine Premio Tigre Juan dahil birçok ödül kazandıran ve 14 dile çevrilen *Aşk Romanları Okuyan İhtiyar*'da hem bakir doğanın hem de masum insanların iktidar sahipleri tarafından nasıl sömürüldüğünü anlatır.

Kapak resmi: MARTIN JOHNSON HEADE

ISBN 978-975-07-1444-3

9 789750 714443